

Goigs
en honor de
NOSTRA
SENYORA
de
SANT JAUME

que es venerava
en la seva ermita
del terme de
FÓRNOLS
—
Bisbat d'Urgell

Advocada i protectora
del mortal que a Vós recor:
Socorreu, oh gran Senyora,
a qui us prega de tot cor.

Els fidels de la contrada
orfes foren temps passat
quan la vostra faç aimada
ocultà la tempestat;
fins que el poble que us enyora
consoleu en sa tristor... **Socorreu...**

Aleshores fou que alçaren
nostres avis eix casal
que joiosos consagraren
a la Reina celestial;
si d'ells fóreu protectora
no ens deixeu, Mare d'Amor... etc.

Aquí vénen orgullosos
del Tresor que els donà Déu
els veïns tan pietosos
d'aquests pobles i conreu.
Puix que sou dispensadora
de tota gràcia i favor... etc.

Sou sa ajuda i esperança
que jamai pot defallir,
ja que mai amb tal semblança
el deixeu Vós d'assistir.
El qui acut a vostra vora
sent consol en sa tristor... etc.

Per això és que aquests pobles
Fórnols, La Vansa i Tuixent,
amb esprit i fe tan nobles
vos veneren ardentment.
Si al fidel que vos adora
escolteu amb tan d'amor... etc.

De pluges dispensadora
i consol del pecador,
De Sant Jaume gran Senyora,
socorreu-nos per favor.

V Ora pro nobis, Sancta Dei Genitrix.

R Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS: Concede nos, famulos tuos, quæsumus Dómine Deus, perpetua mentis et corporis sanitate gaudere; et glorioſa Beatæ Mariæ ſemper Virginis interceſſione, a præſenti liberari triftitia, et æterna perfrui lætitia. Per eundem Chriftum Dominum noſtrum. Amen.

Lletra popular - Dibuix d'A. Batllori Jofré

Imprimatur. Ramon, Bisbe d'Urgell. - 14 abril 1959

Nostra Senyora de Sant Jaume

FÓRNOLS és un petit poblet emplaçat a Migdia de la serra del Cadí, a 1285 metres sobre el nivell del mar, en la nova carretera que des de Sant Llorenç dels Morunys mena a la Seu d'Urgell, passant per La Coma i Tuixent.

A una mitja hora llarga al Sud-Oest de Fòrnols, a la trenca del terme d'aquest poble amb La Vansa, trobarem l'ermita on es venerava la Mare de Déu de Sant Jaume. Aquesta ermita és notable pel seu absis romànic. Adjunt a la capella hi havia casa per a l'ermità que cuidava del patrimoni de la Verge. D'aquest patrimoni avui no en resta ben res doncs les terres foren totes venudes.

Per manca de documents en l'arxiu parroquial no coneixem cap dada que ens permeti formular la història de l'ermita. La llegenda àuria ens diu que la imatge fou trobada per uns rabadans de La Vansa en la font *Les Passarelles*, a un centenar de metres de la capella.

Aquesta imatge era anomenada de Sant Jaume perquè en tal festivitat, molts anys ha, hom hi celebrava fira i aplec, acudint-hi marxants, ferrers, etc. Era una festa de jovent, amb esbarjos populars, i amb la particularitat de què no s'hi deia Missa. Aquest aplec ara és perdut.

La imatge de la Verge de Sant Jaume, que encapçala aquests GOIGS, era de fusta, i amidava uns 60 cm. d'alçada. Representava estar asseguda en un tamboret, tenint el Nen Jesús dret sobre el genoll esquerre i aguantant-lo amb la mà del mateix costat. L'infant, de cara rodona, afable i amb els cabells rissats, mira fit a fit a la Verge i apoia la mà dreta sobre el seu pit. Amb l'esquerra sosté un colomet pels peus, i aquest li picoteja la mà. La gent del país recorda que la imatge era decorada d'un color groc fosc i abundantment sobredaurada, en tal forma, que quan era tret, al defora de la capella relluïa tant al baterell del sol, que des del poble es veia com la imatge resplendia.

Entre els pobles de la rodalia (La Vansa, Tuixent, Cornellana, etc.) la Mare de Déu de Sant Jaume gaudia de molta devoció i era especialment invocada contra l'eixut. En casos excepcionals (els vells del poble sols en recorden tres o quatre, el darrer l'any 1931) hi acudien també els dels pobles veïns a demanar la mercè de la pluja, i consta que sempre l'havia donada. Es feia processó com per l'aplec de Sant Marc, que després contarem. La imatge de la Mare de Déu era portada a la font on, segons la tradició, fou trobada, i amb branques de boix era asperjada de l'aigua de la dita font. Abans, però, es feien divuit dies de pregàries pels carrers del poble. Aconseguida la pluja era novament visitada amb les acostumades processons de gràcies.

L'aplec principal es feia —i encara es conserva— el dia de Sant Marc (25 d'abril). Pels veïns de Fòrnols i Cornellana era obligatòria l'assistència a aquest aplec, almenys, d'un membre de cadascuna de les famílies d'aquests pobles; la casa que no hi acudia pagava la penyora d'una lliura de cera. Actualment hi acudeixen encara els de Cornellana en processó. Els de Fòrnols surten a rebre'ls també processonalment. Quan es troben, es besen els Santis Crists i les banderes, i junts els dos pobles marxen fins a l'ermita. Al sortir del poble es canta l'antifona *Regina Caeli* i després es resa el Rosari. A l'ésser al lloc diu la *La Creu del pujol* —on es perd de vista el poble— es repeteix el *Regina Caeli* prosseguint-se després el Rosari. En arribar a pocs metres de l'ermita es torna a cantar aquella antifona, i després es celebra Missa cantada.

Actualment el retorn al poble es fa lliurement, però antigament es tornava en processó, amb el mateix cerimonial que a l'anada, cantant-se, en arribar al poble, el *Regina Caeli*, i acompanyant als de Cornellana un tros de camí.

Com hem dit abans, hi havia molta devoció a la Verge de Sant Jaume. Encara avui dia és molt freqüent fer-hi celebrar misses a les intencions particulars dels fidels. És costum general, a l'anar a l'ermita, resar una part del Rosari.

Testimoni de les moltes mercès rebudes era l'abundància d'ex-vots que hi havia a l'ermita abans de la guerra, dels quals se'n conserven dos o tres solament.

També era costum de les trementinaires (dones del país que anaven pel món venent herbes medicinals, oli d'avet, ginebre, etc.) al perdre de vista l'ermita, girar-se de cara a ella i resar com a comiat una Salve a la Verge de Sant Jaume.

La guerra del 1936 destruí la imatge i esboldregà fortament la seva ermita. Després, aquesta fou reconstruïda, venerant-se actualment en el seu interior una vulgar imatge de pasta que porta al peu el títol de *Salus Infirmorum*, i una altra de l'apòstol Sant Jaume.

És ben viva encara la devoció de pujar a l'ermita, però els anys transcorreguts van fent caure en l'oblit la bella imatge de la Mare de Déu de Sant Jaume. Per a mantenir-ne, en el possible, el seu record, publiquem avui els seus GOIGS.

JOAN FONT I RIUS